

УДК 373.5.091.33: [004.9:793] (045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-317-322

ПАНЧЕНКО Оксана –

доктор філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, старший викладач кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8911-7544>
e-mail: oksana-shpundra@ukr.net

СОЛОВЕЙ Юлія –

доктор філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4778-7640>
e-mail: solovey_yula@ukr.net

БОНДАР Вікторія –

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9928-9291>
e-mail: bondarvikusy2017@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРИ У ФОРМУВАННІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз сучасних наукових підходів до проблеми формування дослідницької компетентності дітей старшого дошкільного віку, що є однією з актуальних тенденцій розвитку сучасної дошкільної освіти. Підкреслено, що формування дослідницької компетентності є важливим чинником у розвитку особистості дитини, оскільки сприяє становленню її пізнавальної активності, допитливості, навичок самостійного здобуття знань, формуванню критичного мислення, вмінню робити обґрунтовані висновки, аналізувати причинно-наслідкові зв'язки. Дослідницька компетентність розглядається як інтегрований результат когнітивного, емоційного та діяльнісного компонентів розвитку, що формується у процесі цілеспрямованої педагогічної взаємодії.

Проведено аналіз світових і вітчизняних наукових досліджень, що підтверджують ефективність ІКТ у дошкільній освіті, зокрема у розвитку дослідницьких навичок та екологічної свідомості дітей. Окрему увагу приділено аналізу потенційних можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Обґрунтовано, що ІКТ можуть виступати ефективним інструментом стимулювання дослідницької активності дітей, забезпечувати візуалізацію пізнавального змісту, моделювання явищ та процесів, створення умов для інтерактивного навчання. Підкреслено, що цифрові засоби не замінюють традиційні методи, а розширюють можливості педагога у побудові індивідуалізованого та діялісно орієнтованого освітнього процесу.

Акцентовано увагу на необхідності формування цифрової грамотності педагогів, які мають володіти сучасними інструментами для організації дослідницької діяльності, виступати фасилітаторами дитячого пізнання.

Окреслено перспективні напрями подальших наукових пошуків: розробка та апробація навчально-методичного забезпечення з інших тем освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» для дітей старшого дошкільного віку, визначення педагогічних умов застосування ІКТ у формуванні дослідницьких умінь дітей дошкільного віку.

Ключові слова: дослідницька компетентність; інформаційно-комунікаційні технології; комп'ютерна гра; інформаційне суспільство; засоби навчання; діти старшого дошкільного віку.

PANCHENKO Oksana –

Doctor of philosophy, Senior Lecturer at the Department of Preschool Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8911-7544>
e-mail: oksana-shpundra@ukr.net

SOLOVEI Yuliia –

Doctor of philosophy, Associate Professor at the Department of Preschool Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4778-7640>
e-mail: solovey_yula@ukr.net

BONDAR Viktoriya –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Preschool Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8874-4319>
e-mail: bondarvikusy2017@gmail.com

THE USE OF A COMPUTER GAME IN THE FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF ELDER PRESCHOOL CHILDREN

The article provides a thorough theoretical analysis of modern scientific approaches to the problem of forming research competence in children of senior preschool age, which is one of the current trends in the development of modern preschool education. It is emphasized that the formation of research competence is an important factor in the development of a child's personality, as it contributes to the formation of his cognitive activity, curiosity, skills of independent acquisition of knowledge, the formation of critical thinking, the ability to make well-founded conclusions, and analyze cause-and-effect relationships. Research competence is considered as an integrated result of the cognitive, emotional, and activity components of development, which is formed in the process of purposeful pedagogical interaction.

An analysis of world and domestic scientific research confirming the effectiveness of ICT in preschool education, in particular in the development of research skills and environmental awareness of children, is conducted. Special attention is paid to the analysis of the potential opportunities for using information and communication technologies in the educational process of preschool educational institutions. It is substantiated that ICT can act as an effective tool for stimulating children's research activity, providing visualization of cognitive content, modeling of phenomena and processes, and creating conditions for interactive learning. It is emphasized that digital tools do not replace traditional methods, but expand the possibilities of the teacher in building an individualized and activity-oriented educational process.

Attention is focused on the need to form digital literacy of teachers who must possess modern tools for organizing research activities and act as facilitators of children's cognition.

Promising directions for further scientific research are outlined: development and testing of educational and methodological support on other topics of the educational line "Child in the natural environment" for children of senior preschool age, determination of pedagogical conditions for using ICT in the formation of research skills of preschool children.

Key words: research competence; information and communication technologies; computer game; the information society; learning tools; elder preschool children.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Управління якістю освіти в цілому та дошкільної освіти зокрема, наскрізного застосування потенційних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій особливо активізувалась у умовах пандемії коронавірусу та запровадженню воєнного стану в Україні через масштабне російське вторгнення.

Беззаперечним є той факт, що застосування ІКТ, на відміну від традиційних засобів навчання, має значні переваги: від інтерактивних, які стимулюють до суб'єкт-суб'єктної взаємодії усіх учасників освітнього процесу, до ергономічно-економічних. Новітні технології дозволяють учасникам освітнього процесу гнучко адаптуватися в різноманітних ситуаціях інформаційного суспільства, самостійно і критично мислити; розвивають здатності генерувати нові ідеї, творчо мислити; грамотно працювати з інформацією; формують уміння здійснювати комунікацію, співпрацю і співтворчість у соціумі [1].

На сьогодні ІКТ є потужним засобом та інструментом навчання, виховання та розвитку особистості дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок. Доцільність і своєчасність використання ІКТ дозволяє педагогам-практикам не лише забезпечувати різноманітні форми діяльності дітей старшого дошкільного віку, а й формувати їхню дослідницьку компетентність, яка спрямована на розвиток здатності аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, критично мислити тощо.

Питання формування дослідницької компетентності вихованців засобами ІКТ є характерним для сучасної системи дошкільної освіти України, а також для багатьох країн. Зокрема, вивчення соціальної компетентності дошкільників в Австралії засвідчує існування певних викликів щодо етичних аспектів у роботі з ними [2]. Водночас вчені переконливо доводять значення соціальної взаємодії, дослідницьких навичок для всебічного гармонійного розвитку дітей, зокрема йдеться про природний формат малих груп [3]. Ефективним засобом формування дослідницької

компетентності дітей старшого дошкільного віку слугує комп'ютерна гра, яка спрямована на розвиток творчого й креативного мислення старших дошкільників, їхньої цифрової грамотності, інформедійної компетентності, дослідницької культури, здатності до партнерської взаємодії в освітньому процесі ЗДО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивчення наукової літератури з окресленої проблеми засвідчує, що у багатьох країнах Європи та Америки активно впроваджують інноваційні методики викладання, що ґрунтуються на самостійному здобутті знань, пошуку наукової інформації, передусім у формуванні і розвитку науково-природничої компетентності здобувачів освіти [4]. Дослідники аналізують прогресивні практики у цій сфері для підвищення якості навчання, серед яких чільне місце належить використанню ІКТ, кращих світових освітніх практик (проблемне, проектне, дослідницьке, інтерактивне навчання, тощо) [5].

Неабияке значення для усвідомлення важливості вивчення наукової проблеми мають дослідження, які розкривають ефективність ІКТ у різних аспектах дошкільної освіти. Суголосними з висновками S. Ghavifekrand W. Rosdy [6] є погляди науковців України [7], Нової Зеландії [8], Тайваню [9] щодо залежності якості освіти від використання ІКТ як ефективного засобу навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, оскільки враховують їхній життєвий досвід, інтереси та уявлення.

У країнах, що розвиваються, приміром Латинській Америці, особливо гостро стоїть питання підвищення якості надання освітніх послуг з використанням вільного (безкоштовного) програмного забезпечення. Адже це значною мірою допомагає активізувати освітній процес [10, с. 316], у т.ч. в умовах дистанційної чи інклюзивної форми навчання [11]. Значною популярністю у всьому світі користуються освітні платформи для проведення з дітьми експериментів у віртуальних/віддалених лабораторіях, де вони мають змогу знаходити відповіді на поставлені проблемні запитання, пояснювати природу наукових понять і

давати їм визначення, спостерігати, обговорювати навчальні проблеми, тощо [12].

Наукові розвідки D. Masoumi, S. Kerckaert, R. Vanderlinde & J. van Braak присвячені визначенню змісту й шляхів застосування ІКТ в освітньому процесі ЗДО. Дослідження Д. Масумі, які були проведені на базі експериментальних дошкільних закладів Швеції, унаочнили використання ІКТ як об'єкта збагачення існуючої практики; як культурного посередника; як способу розваги маленьких дітей; як засобу комунікації та документування. Окрім того, дослідження науковця виявило позиції педагогів, які вважають ІКТ неефективними для дошкільної освіти. Результати цього дослідження засвідчують про певні труднощі, недостатню готовність педагогів до використання цифрових інновацій у закладах дошкільної освіти.

Не випадково останнім часом значна увага вчених (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Лисенко та ін.) зосереджується на формуванні у дітей допитливості, спостережливості, ініціативності, розвитку емоційного інтелекту, критичного мислення, а отже формуванню дослідницьких умінь, що спонукають дитину до навчання (опанування нової інформації, вивчення й поглиблення вже відомого матеріалу).

Положення про необхідність вивчення проблеми організації дослідницької діяльності в умовах закладу дошкільної освіти відображені також у наукових дослідженнях Л. Зайцевої, Т. Михайліченко. Автори переконані, що перевагою дитячого експериментування є можливість формування реальних уявлень про досліджувані об'єкти, його взаємозв'язки з іншими об'єктами та середовищем існування. Це, своєю чергою, формує реальну й цілісну світоглядну позицію дитини в навколишньому світі.

Українські науковці А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Лисенко та інші розкривають особливості організації дослідницької діяльності дітей, характеризують методи, форми та засоби навчання в умовах закладу дошкільної освіти. Сучасні форми дослідницької діяльності представлені також у працях О. Долинної, А. Бурової, О. Низьковської, як: проведення свята «День довкілля», акцій «Посади своє дерево», «Первоцвіт», «Наша допомога птахам» тощо. На думку педагогів-практиків, подібні види діяльності сприяють формуванню емоційно-ціннісного ставлення дитини до навколишнього середовища, а незабутні спогади впливають на формування її поведінки у природі.

Перспективи впровадження ІКТ у практику дошкільної освіти висвітлено в наукових працях Л. Зімнухової, Т. Марковської, а в роботах І. Марданової – можливості використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Огляд новітніх зарубіжних праць, у яких представлено ймовірні шляхи впровадження ІКТ в освітній процес закладів дошкільної освіти, засвідчують, що вчені світового освітнього товариства (Т. Bratitsis, Т. Kotopoulos, К. Mandila; G. Fesakis, С. Sofroniou, Е. Mavroudi) акцентують на застосуванні потенційних можливостей комп'ютерних технологій у сфері дошкільної освіти. У

наукових студіюваннях L. Plowman, С. Stephen обґрунтовано важливість використання, зокрема, комп'ютерних ігор у роботі з дітьми дошкільного віку, які, на думку вчених, дозволяють краще засвоювати певну систему знань і навичок, що значно складніше домогтися з допомогою традиційних засобів і методів дидактики.

Мета статті: здійснити аналіз наукової літератури з проблеми використання ІКТ у дошкільній освіті та визначити вплив ІКТ на формування дослідницької компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі нині оперують поняттями «дослідницьке навчання», «навчання на основі запитів», «навчання-дослідження», «дослідницько-пізнавальне навчання», «дослідницько-орієнтоване навчання» Така діяльність передбачає інтегрування інтелектуального і практичного досвіду дитини у контексті самостійного вирішення дослідницьких завдань з метою розвитку її індивідуальної освітньої траєкторії. Сутність такого навчання – у моделюванні основних етапів освітнього процесу як наукового дослідження, тобто використання учнями таких методів, як: спостереження, формулювання гіпотези, експеримент та аналіз його результатів, тощо.

Формування дослідницької компетентності у дітей старшого дошкільного віку нині є дієвим компонентом когнітивного розвитку особистості дошкільника, що передбачає набуття дитиною знань, умінь та навичок, які дозволять їй самостійно пізнавати об'єкти навколишньої дійсності, продукувати, творити й винаходити. Дослідницька компетентність, як і будь-яка інша, формується в результаті діяльності дитини й організовується відповідно до освітніх програм закладу дошкільної освіти, Базового компоненту дошкільної освіти, законів України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту», прописується у поточному і тематичному плануванні та реалізовується відповідно до загальнодидактичних вимог.

Проте власний практичний досвід та бесіди з вихователями дозволяють стверджувати, що у педагогів виникають деякі труднощі в організації дослідницької діяльності дітей у закладах дошкільної освіти. Нами були виокремлені основні проблеми, з якими доводиться стикатися педагогам під час організації дослідницької діяльності дошкільників, зокрема:

1. *Відсутність навчально-методичного забезпечення.* Організація дослідницької діяльності вихованців відбувається здебільшого за власним прикладом педагога, тим самим обмежуючи прояв їх творчості та фантазії. На нашу думку, наявність електронних варіантів послідовних схем виконання дослідів, фотоматеріалів, мотиваційних відео, розробка педагогами-новаторами методичних матеріалів на носіях даних допоможуть уникнути цієї проблеми.

2. *Наявність предметно-просторового розвивального середовища.* Повна або часткова відсутність необхідних засобів діяльності (обладнання, навчальних матеріалів, технічних засобів),

навчально-дослідних ділянок, географічних майданчиків і дитячих лабораторій є однією з причин неефективної організації дослідницької діяльності. Ми пропонуємо створення комп'ютерної гри як додаткового засобу навчання дітей старшого дошкільного віку.

3. *Створення організаційно-педагогічних умов* (раціональне використання часу на занятті; наявність у педагога навичок управління дослідницькою діяльністю; достатній рівень професійної компетентності педагога, тощо).

Зважаючи на перераховані вище труднощі, постає питання про створення нових можливостей формування дослідницької компетентності дітей старшого дошкільного віку.

На основі вивчення досвіду закордонних освітніх закладів у сфері природничих наук з'ясовано, що більшість із них практикують використання комп'ютерних технологій у виховній роботі. Наприклад, формування знань про навколишній світ у Північній Кароліні відбувається за допомогою імерсивних технологій, тобто технологій віртуальної й доповненої реальності, завдяки яким ознайомлення з природою відбувається з досвіду часткової присутності в альтернативному світі. Освітні заклади Пенсильванії (США) для формування природничих умінь діяти в реальних ситуаціях впроваджують VR (віртуальну реальність). У закладах дошкільної освіти Хорватії педагоги використовують комп'ютерні технології у роботі з дітьми, цим самим, одночасно відбувається формування знань про навколишній світ та ІК грамотності з дошкільного віку. У Греції перевага надається інформаційно-комунікаційним технологіям у процесі залучення дітей до ігрової діяльності. На думку педагогів, ефективним засобом навчання дошкільників вважають ігри з використанням ІКТ [9].

Отож, розвиток комп'ютерних технологій сприяє створенню нових засобів навчання, впровадженню сучасних технологій навчання та створенню інформаційного освітнього простору.

На сучасному етапі цифровізації та реформування дошкільної освіти впровадженню комп'ютерних технологій в освітній процес відводиться особливе значення, оскільки неабиякою популярністю серед дітей користуються різноманітні розвивальні комп'ютерні ігри та тренажери, які не замінюють звичайні ігри, а доповнюють їх, збагачуючи діяльність дошкільника новими можливостями.

Для впровадження запропонованого цифрового контенту у закладі дошкільної освіти необхідним є створення відповідного *цифрового середовища*, тобто умов для користування технологіями і цифровими пристроями, які часто передаються через Інтернет та через інші цифрові засоби. Поняття «цифрове середовище» зазвичай використовується у загальному розумінні (як певне тло для цифрової діяльності) без назви конкретної технології або інструменту.

Віртуальний світ, зокрема, *комп'ютерна гра*, захоплює дітей своєю графікою та новими можливостями. Це – своєрідний корисний додаток, що

допомагає прогнозувати, діяти та бачити результат. За нашими переконаннями, комп'ютерна гра в дослідницькій діяльності – оригінальна, самобутня графіка, що допомагає побачити результат діяльності до того, як дитина виконає її під час освітнього процесу.

Зауважимо, що науковці С. Green, R. Li, D. Bavelier довели: відеоігри мають певний спектр якісних характеристик, які надають їм значні переваги у порівнянні з іншими засобами навчання, серед них: постійний рух об'єктів у грі, високий ступінь перцептивного, когнітивного та рухового навантаження на дитину, непередбачуваність та постійна необхідність тримати в полі зору об'єкти, зберігати в пам'яті малюнки та оперативно виконувати дії протягом відведеного часу тощо [10].

У цьому контексті важливу роль відіграють освітні комп'ютерні ігри, які мають не лише розважальний, а й розвивальний потенціал. Вони можуть бути ефективним інструментом формування екологічної свідомості, навичок критичного мислення, прогнозування та самостійного прийняття рішень у дітей дошкільного віку. Прикладом такої гри є інтерактивна розробка «**Сортування сміття в океані**» (<https://code.org/oceans>), яка дозволяє дитині у доступній формі ознайомитися з проблемами забруднення довкілля та водночас навчає правилам сортування відходів. У процесі гри дитина має самостійно визначити тип сміття та перемістити його у відповідний контейнер, що сприяє розвитку навичок класифікації, логічного мислення та екологічної відповідальності.

Ще одним ефективним прикладом комп'ютерної гри, що може використовуватися в освітньому процесі ЗДО, є «**Grow Garden**» – екологічна мобільна гра, створена студією Gro Play (Швеція). У цій грі дитина виступає в ролі садівника, який доглядає за рослинами, вирощує овочі, компостує органічні залишки, дізнається, що потрібно ґрунту для родючості та як правильно використовувати ресурси. Ігрова механіка включає прості дії – поливання, прибирання, збирання врожаю – але при цьому формує системне бачення природних процесів.

Окрім готових комп'ютерних ігор, значний науковий інтерес становлять адаптивні освітні платформи, такі як TinyTap або LearningApps. Зокрема, дані ресурси надають вихователям можливість не лише використовувати, а й створювати або модифікувати ігровий контент екологічної тематики. Це відкриває широкі перспективи для індивідуалізації освітнього процесу, оскільки дозволяє враховувати індивідуальний темп роботи та рівень підготовки кожної дитини. З дослідницької точки зору, такі платформи є платформою для вивчення ефективності адаптивних підходів у формуванні екологічних знань та вмінь у дітей дошкільного віку.

Таким чином, використання комп'ютерних ігор у цифровому середовищі закладу дошкільної освіти сприяє реалізації цілей інтегрованого навчання та розвитку, активізує пізнавальний інтерес дітей, формує у них практичні навички природоохоронної поведінки, а також забезпечує

позитивну мотивацію до пізнавальної діяльності. Водночас, ефективність такого підходу залежить від якісного добору цифрових інструментів, вікової доцільності контенту, а також наявності супроводу з боку педагога, який скеровує, підтримує та допомагає дитині інтерпретувати побачене й почуте у віртуальному просторі.

Отже, в умовах стрімкого розвитку сучасного інформаційного суспільства посилюється необхідність формування дослідницької культури та критичного мислення дітей дошкільного віку. Безперечно, використання потенційних можливостей ІКТ в освітньому процесі закладів дошкільної освіти з метою формування дослідницької компетентності старших дошкільників уможливує здійснення інтерактивної взаємодії учасників освітнього процесу, розширення навчально-пізнавальних і науково-дослідницьких можливостей дітей. Результативним та сучасним засобом у вирішенні окреслених завдань у контексті впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗДО слугує використання комп'ютерних навчальних відеоігор, які сьогодні є затребуваними як в Україні, так інших країнах Європи для формальної та неформальної освіти. Це, певним чином, стимулює розвиток системи ключових компетентностей, здатностей вирішувати різноманітні дослідницькі завдання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці та апробації навчально-методичного забезпечення з інших тем освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» для дітей старшого дошкільного віку та визначення педагогічних умов застосування ІКТ у формуванні дослідницьких умінь дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Budnyk O., Matvieieva N., Fomin K., Nazarenko T., & Kalabska V. Preparation of future teachers for the introduction of digital innovation in a rural school: problems and prospects. *Revista Brasileira De Educação Do Campo*. 2021. 6. e13124. URL: <http://dx.doi.org/10.20873/uftr.rbec.e13124>
2. S. Danby A. Farrell, «Accounting for young children's competence in educational research: New perspectives on research ethics». *The Australian Educational Researcher*. 31. 2004. p. 35-49.
3. S. Rose C. LeCroy. Improving Children's Social Competence. *Handbook of Behavioral Group Therapy*. 1985. p. 173-202.
4. R. Akkus, M. Gunel, and B. Hand, «Comparing an Inquiry-Based Approach Known as the Science Writing Heuristic to Traditional Science Teaching Practices: Are There Differences?». *International Journal of Science Education*, vol. 29, no 14. 2007. p. 1745-1765. URL: <https://doi.org/10.1080/09500690601075629> (дата звернення 30.08.2019)
5. N. A. Xenofontos T. Hovardas Z. C. Zacharia and T. Jong, «Inquiry-based learning and retrospective action: Problematizing student work in a computer-supported learning environment», *Journal of Computer Assisted Learning*, vol. 36, no 3. 2019. doi: 10.1111/jcal.12384. URL: <https://gnosis.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/7/52908/Xenofontos%20et%20al.%20Green%20access.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

6. S. Ghavifekr W. A. W. Rosdy, «Teaching and learning with technology: Effectiveness of ICT integration in schools», *IJRES*, vol. 1 no. 2 pp. 175–191. 2015.

7. H. A. Nazarenko T. K. Andriushchenko, «Information and communication technologies as an instrument for preschool education quality improvement», *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 69. no.1. pp. 21–36. 2019. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v69i1.2688>.

8. R. Bolstad, The role and potential of ICT in early childhood education: A review of New Zealand and international literature. Wellington: Ministry of Education. 2004.

9. L. Chen, T.-L. Chen, C.-J. Lin, H.-K. Liu, «Preschool Teachers' Perception of the Application of Information Communication Technology (ICT) in Taiwan». *Sustainability*. vol. 11. no. 1. art. 114. 2018. doi:10.3390/su11010114.

10. F. A. Cordovilla, L. C. Salvatierra, and A. C. Lara, «Free Software as a Tool for a Quality Education in Latin America». *Revista Inclusiones*, vol. 7, Especial – Abril/Junio. 2020. p. 303-318.

11. I. Nikolaesku, O. Budnyk, V. Bondar, O. Tepla, & L. Berezovska. «Pedagogical Management in Inclusive Process of the Educational Institution». *Amazonia Investiga*, vol. 10, no 39. 2021. p. 76-85. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.39.03.7>

12. O. Dziabenko and O. Budnyk «Go-Lab Ecosystem: using Online Laboratories in a Primary School», in *11th annual International Conference on Education and New Learning Technologies*. Palma de Mallorca, Spain. 1st-3rd of July, 2019. EDULEARN19 Proceedings, ISBN: 978-84-09-12031-4. [Online]. URL: <https://iased.org/edulearn/publications> (дата звернення 19.11.2019)

REFERENCES

1. Budnyk, O., & Matvieieva, N., & Fomin, K., & Nazarenko, T., & Kalabska, V. (2021). Preparation of future teachers for the introduction of digital innovation in a rural school: problems and prospects. *Revista Brasileira De Educação Do Campo*, 6, e13124. URL: <http://dx.doi.org/10.20873/uftr.rbec.e13124> [in English]
2. Danby, S., & Farrell, A., (2004). Accounting for young children's competence in educational research: New perspectives on research ethics. *The Australian Educational Researcher*. 31. Pp. 35-49 [in English]
3. Rose, S., & LeCroy, C., (1985). Improving Children's Social Competence. *Handbook of Behavioral Group Therapy*. Pp. 173-202. [in English]
4. Akkus, R., & Gunel, M., & Hand, B., (2007). Comparing an Inquiry-Based Approach Known as the Science Writing Heuristic to Traditional Science Teaching Practices: Are There Differences?. *International Journal of Science Education*. vol. 29, no 14. Pp. 1745-1765. URL: <https://doi.org/10.1080/09500690601075629> [in English]
5. Xenofontos, N. A., & Hovardas, T., & Zacharia, Z. C., & Jong, T., (2019). Inquiry-based learning and retrospective action: Problematizing student work in a computer-supported learning environment, *Journal of Computer Assisted Learning*, vol. 36, No 3. URL: <https://gnosis.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/7/52908/Xenofontos%20et%20al.%20Green%20access.pdf?sequence=3&isAllowed=y> [in English]
6. Ghavifekr, S., Rosdy W.A.W., (2015). Teaching and learning with technology: Effectiveness of ICT integration in schools. *IJRES*. vol. 1. №. 2. Pp. 175–191 [in English]
7. Nazarenko, H. A., & Andriushchenko, T. K., (2019). Information and communication technologies as an instrument for preschool education quality improvement». *Information Technologies and Learning Tools*. vol. 69. no.1. pp. 21–36. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v69i1.2688> [in Ukrainian]

8. Bolstad, R., (2004). The role and potential of ICT in early childhood education: A review of New Zealand and international literature. Wellington: Ministry of Education [in English]

9. Chen, L., & Chen, T.-L., & Lin, C.-J., & Liu, H.-K., (2018). Preschool Teachers' Perception of the Application of Information Communication Technology (ICT) in Taiwan». Sustainability. vol. 11. no. 1. art. 114. URL: https://www.researchgate.net/publication/329929530_Preschool_Teachers%27_Perception_of_the_Application_of_Information_Communication_Technology_ICT_in_Taiwan [in English]

10. Cordovilla, F. A., & Salvatierra, L. C., & Lara, A. C., (2020). Free Software as a Tool for a Quality Education in Latin America. Revista Inclusiones. vol. 7. Especial – Abril/Junio. Pp. 303-318 [in English]

11. Nikolaesku, I., & Budnyk, O., & Bondar, V., & Tepla, O., & Berezovska, L., (2021). Pedagogical Management in Inclusive Process of the Educational Institution. Amazonia Investiga. vol. 10. no 39. Pp. 76-85. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.39.03.7> [in English]

12. Dziabenko, O., & Budnyk, O. (2019). Go-Lab Ecosystem: using Online Laboratories in a Primary School, in 11th annual International Conference on Education and New Learning Technologies. Palma de Mallorca, Spain. 1st-3rd of July EDULEARN19 Proceedings. ISBN: 978-84-09-12031-4. URL: <https://iited.org/edulearn/publications>. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ПАНЧЕНКО Оксана – доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх вихователів до формування природничо-дослідницької компетентності дітей дошкільного віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

СОЛОВЕЙ Юлія – доктор філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, доцент,

доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми.

БОНДАР Вікторія – кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх вихователів до організації ігрової діяльності в закладах дошкільної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

PANCHENKO Oksana – Doctor of philosophy, Senior Lecturer at the Department of Preschool Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

Scientific interest: criteria and indicators of professional readiness of future educators to the formation of natural-research skills of elderly preschool children by means of information and communication technologies.

SOLOVEI Yuliia – Doctor of philosophy, Associate Professor at the Department of Preschool and Special Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

Scientific interests: professional training of future teachers of preschool education institutions to work with children.

BONDAR Viktoria – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Preschool Education Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

Scientific interests: training future educators to organize play activities in preschool educational institutions.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 24.05.2025 р.

УДК 378.637.016:78

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-322-326

НОВОСАДОВ Ярослав –

викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6484-9914>

e-mail: novoyaroslav@gmail.com

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ГОТОВНОСТІ ДО КЕРІВНИЦТВА ОРКЕСТРОВИМ КОЛЕКТИВОМ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті обґрунтовано актуальність формування у майбутніх бакалаврів музичного мистецтва готовності до керівництва оркестровим колективом. Зазначено, що керівництво оркестровим колективом вимагає від майбутніх бакалаврів музичного мистецтва високого рівня музично-теоретичних знань, диригентських навичок, володіння оркестровим репертуаром, а також сформованих лідерських якостей, комунікативних навичок та вміння організувати творчу діяльність оркестрового колективу. Здійснено аналіз підходів науковців до визначення поняття «готовність», «оркестрове виконавство», ознак музично-інструментального колективу. Визначено, що формування у майбутніх бакалаврів музичного мистецтва готовності до керівництва оркестровим колективом має здійснюватися з урахуванням особливостей міждисциплінарного підходу, який дозволить взаємодіяти між такими галузями як педагогіка, музикознавство. Цілісний підхід до проблеми готовності дає можливість гармонічно поєднати різні аспекти підготовки бакалаврів музичного мистецтва до керівництва оркестровим колективом – від особистісних до професійно орієнтованих. Враховуючи виклики сучасної мистецької освіти, готовність до керівництва оркестровим колективом визначено як особистісне утворення, що формується на основі знань, умінь, навичок, досвіду, цінностей та сприяє ефективній взаємодії в оркестровому колективі. Розкрито зміст цього поняття. Наголошено, що в процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва важливе значення займає створення сприятливих умов для усвідомлення ними ролі керівника як організатора музичного процесу. Акцентовано на тому, що вагомим є розуміння поступового та послідовного розвитку окремих елементів, яких можна досягти через інтеграцію теоретичних знань із